

İki Üstadın Uzlaşması Sonrası Nahda Hareketinin Seçenekleri

TARİK EŞ-ŞAMİHİ

[Bu yazının Arapça orijinal versiyonu Al Sharq Forum'un web sayfasında mevcuttur]

Özet: Kırılğan Tunus demokrasisi, çalkantılar ve iç savaşlarla dolu bir bölgenin ortasında yolunu bulmaya çalışıyor. Sonraları “iki üstadın uzlaşması” diye meşhur olan, Sayın Baci Kaid es-Sibsi ile Raşid el-Gannuşi arasında 13 Ağustos 2013'te Paris'teki tarihi buluşmada varılan uzlaşmanın, demokratik sürecin devamında ve ülkenin hâlihazırdaki nispi istikrarında çok önemli bir etkisi olmuştu. Bu tarihi uzlaşmanın dayandığı iki temelden biri olan Sibsi'nin vefatından sonra, Tunus'un demokratik dönüşümünün kaderini ve önümüzdeki parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bunun Nahda hareketinin seçeneklerine ve stratejilerine nasıl etki edeceğini izlemek önemli.

Giriş

2010 Aralık'ında Muhammed Buazizi'nin tetiklediği devrimden bu yana Tunus, demokratikleşme ve hürriyetler doğrultusunda gözle görünür bir ilerleme kaydediyor. Ancak tökezletici ve geriye döndürücü birçok faktör de mevcut: Başta eski rejimin kalıntılarının varlığı ve derin devletin “Yasemin Devrimi”nin kazanımlarıyla menfaat çatışması olmak üzere, iktisadi gelişme göstergelerinde düşüş, işsizliğin ve yasadışı göçün dramatik bir şekilde yükselişi, üretim sektörlerini 2012-2014 yıllarında tamamen felç eden ardı ardına yaşanan kamu sektöründeki grevler... Bütün bu faktörlere rağmen Tunusluların ekseriyeti, hürriyetlerin seviyesinde şimdiye kadar kaydettikleri ilerlemeden gurur duyuyor.

Tunusluların karşı-devrim diye nitelediği muazzam baskının altında yalpalayan kazanımlardan biri şudur: iktidarın el değiştirmesi ve ülke tarihinde ilk kez Ekim 2011'de serbest demokratik seçimlerin düzenlenmesi, ardından 2014'te parlamento ve cumhurbaşkanlığı ve 2018'de belediye seçimleriyle birlikte iktidarın el değiştirmesinin yerleşmesi; ayrıca Nahda Partisi'nin 2014 seçimlerine kadar ülkeyi

yönetecek teknokrat bir hükümet kurulması için kendi isteğiyle iktidarı bırakma kararı almasıyla 2013'te iktidarın barışçıl bir şekilde el değiştirmesi ve buna paralel olarak ilk demokratik anayasanın Ocak 2014'te yayımlanması. Bunların yanı sıra, Tunus'un yeni gelişen demokrasisinde son ve en dikkat çekici gelişme, Cumhurbaşkanı Sibsi'nin vefatının ardından iktidardaki yumuşak geçiş oldu.

Sonraları “Paris'te iki üstadın uzlaşması” diye meşhur olan, 13 Ağustos 2013'te Sayın Sibsi ile Gannuşi'nin Paris'teki (gizli) buluşmalarında vardıkları tarihi uzlaşma, Tunus'un mevcut duruma ulaşmasında bir dönüm noktası niteliğindeydi. Zaman zaman Sibsi'nin destekçilerinden gelen, liderlerini [eski rejimin partisi] Anayasal Demokratik Birlik'in tarihi düşmanı İslamcılarla ittifak kurmakla itham eden ağır eleştirilere ve benzer şekilde İslamcı tabandan yükselen, Nida Tunus ve özellikle Sibsi ile kurduğu bu ittifakla veya taktikle -kendi deyimleriyle- İslamcı projeyi boğan liderleri Gannuşi aleyhine en şiddetli eleştirilere rağmen, 13 Ağustos 2013 gününün, devrim sonrası Tunus tarihinde son derece önemli bir an olduğuna şüphe edecek neredeyse hiç kimse yoktur.

Sonraları “Paris’te iki üstadın uzlaşması” diye meşhur olan, 13 Ağustos 2013’te Sayın Sibli ile Gannuşi’nin Paris’teki (gizli) buluşmalarında vardıkları tarihi uzlaşma, Tunus’un mevcut duruma ulaşmasında bir dönüm noktası niteliğindeydi

Dolayısıyla bu makalenin temel sorusu şudur: Uzlaşmanın dayandığı iki temelden birinin ve aynı zamanda 2011’den sonra Tunus’ta etkin en büyük iki siyasi örgütlenmeden birinin liderinin vefatından sonra Tunus’un demokratik dönüşümünün kaderi ne durumdadır? Sibli’nin vefatından sonra Tunus’un demokratik yolculuğunu tamamlamasında Nahda hareketinden beklenen rol nedir?

Son dönemlerinde iyice bitkinleşmesi ve sıhhatinin bozulmasına rağmen Sibli’nin 25 Temmuz 2019’da apansız ölümü hem içerideki siyasi güçleri hem de bölgesel ve küresel aktörleri şaşırttı. Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu 6 Ekim’de yapılması planlanan parlamento seçimleri için adaylık başvurusunun kapılarını hemen kapattı. Sonuç kabarıktı: Sadece 217 sandalyeli parlamentoda milletvekili olabilmek için 695’i parti, 707’si bağımsız ve 190’ı koalisyon olmak üzere toplamda 1592 liste yarışa girdi. 2011 kurucu meclis veya 2014 yasama meclisi seçimleriyle kıyaslandığında, bağımsızların listeleri ilk defa belirgin bir şekilde ağır basıyor; 223 partiden sadece 10 tanesi 33 seçim çevresinin tamamında aday çıkarırken, yaklaşık 175 parti sadece tek bir seçim çevresinde aday göstermekle yetindi ve 10 parti ise hiç aday göstermedi. Bütün bunlar, parti yapısında zayıflığın ve Tunusluların partilere güveninin genel olarak azaldığının bir göstergesi. ¹

Tunusluların siyasi eyleme duydukları açlık bağlamında ve erken cumhurbaşkanlığı seçimlerine adaylık kapılarının açılmasıyla birlikte, en yüksek makama seçilebilmek, yani cumhurbaşkanı olabilmek için farklı toplumsal kökenlerden ve siyasi ve fikri aidiyetlerden yaklaşık 100 kişi aday oldu. Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu, başvuranların dörtte üçünün adaylığını belgelerinin eksikliği veya kanuni ehliyetsizlik nedeniyle reddetti. ²

Partilerin bu denli kaotik yayılması, aslında parti haritası ve onu yöneten güç dengesi hakkında karikatürvari bir tablo sunuyor. Öyle ki sayıları 10’u geçmeyen sadece bir avuç parti siyasi tabloyu fiilen etkilemeye devam ediyor

Tunusluların siyasi eyleme duydukları açlık bağlamında ve erken cumhurbaşkanlığı seçimlerine adaylık kapılarının açılmasıyla birlikte, en yüksek makama seçilebilmek, yani cumhurbaşkanı olabilmek için farklı toplumsal kökenlerden ve siyasi ve fikri aidiyetlerden yaklaşık 100 kişi aday oldu. Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu, başvuruların dörtte üçünün adaylığını belgelerinin eksikliği veya kanuni ehliyetsizlik nedeniyle reddetti

ve bu partilerin çoğu da son beş senede ortaya çıktı. Söz konusu partiler; ya tarihi liderliğini eski Cumhurbaşkanı Sıbsi'nin yaptığı ve kendi içinde birçok partiye veya (oğlu Hafız Kaid es-Sıbsi ile hükümetin başbakanı Yusuf eş-Şahid'in başını çektiği) çatışan hiziplere bölünen Nida Tunus Partisi bünyesinden kopuşlar nedeniyle ya da Tunus'un Umudu ve Tunus'un Kalbi gibi partilerin çizgisinde aceleci birleşmeler ve kopuşlar yüzünden ortaya çıktılar. Zaman zaman da yeni partiler, seçim yarışı başlamadan birkaç hafta evvel keyfi ve istismar edici bir şekilde -Körfez'in muazzam paralarının ve hayır işlerinin istismarıyla, kamu fonlarının ve İslamcı Nahdacıların geleneksel düşmanı olan resmi medya organlarının kötüye kullanımıyla alakalı şüphelerin gölgesinde- bütünüyle demokratik sürecin dürüstlüğüne gölge düşürücü bir bağlamda doğdular.

Cumhurbaşkanı Sıbsi'nin ölümünün akabinde Gannuşi'nin sürpriz adaylığı

Tunus'un en büyük, en örgütlü ve en geniş halk tabanı bulunan partisi Nahda, sekizinci demokratik yılına giriyor. Modern Tunus tarihinin ilk şeffaf ve demokratik seçimlerini kazanmasından bu yana hiç durmadan

karşı karşıya kaldığı karalama ve engelleyici kampanyalar yüzünden güçten düşmüş durumda. Nahda kadroları Arap Baharı'ndan sonraki süreçte iktidar tecrübesinden epeyce şey öğrendi ve hâlâ da öğrenmeye devam ediyor. 2013'te Şükri Bilayd ve Muhammed el-Burahimi suikastlarının ardından yönetimi bıraksa bile Nahda'nın Ekim 2011 seçimlerini kazanmasından bu yana iktidardan fiilen hiç ayrılmadığını buraya not düşelim. Bu durumu en iyi şöyle açıklayabiliriz: Nahda bakanlık yaptı, yani koalisyon hükümetlerine bakanlarıyla katıldı, ama hâkimiyet kurmadı; diğer bir deyişle, Temmuz 2013'te Mısır'da Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye yönelik darbenin baskısı altında kendi isteğiyle iktidardan çekildiğinde çoğunluğa sahip olsa da -yeni doğan demokratik kazanımları korumak için ve karşı-devrimci dalgayla baş etmede uzlaşmanın ve yumuşaklığın ne denli önemli olduğunun bilinci içinde- herhangi bir hükümeti yönetmemeyi seçti. Nahda hareketi, [iki seküler partiyi yanına alarak kurduğu] Troyka hükümetinden sonra kurulan her hükümette -bugüne kadar- en az iki bakan ve bürokrat verdi; böylece kadrolarının birçoğu devlet işlerini

Ancak tarihi müttefiki Sibli ölüm döşeğindeyken üstat Gannuşi'nin Tunus'un başkentinden milletvekilliği için sürpriz adaylığı, içeride ona karşı bir öfke dalgasını tetikledi. Geçtiğimiz Haziran ayında Nahda adayları için yapılan geniş çaplı parti içi önseçimlere girmede ve böyle bir niyet de göstermedi

yönetmede ve kamu işlerini uygulamada çokça tecrübe kazanırken, devrimcilerin spontanlığından ve devrimci söylemlerden devlet adamının tarafsızlığına, inceliğine ve ciddiyetine doğru -bazen radikal şekilde- niteliksel bir dönüşüm yaşadı.

Ancak tarihi müttefiki Sibli ölüm döşeğindeyken üstat Gannuşi'nin Tunus'un başkentinden milletvekilliği için sürpriz adaylığı, içeride ona karşı bir öfke dalgasını tetikledi. Geçtiğimiz Haziran ayında Nahda adayları için yapılan geniş çaplı parti içi önseçimlere girmede ve böyle bir niyet de göstermedi; ardından önseçimlerin sonucuna parti Yürütme Kurulunun müdahalesi geldi ve parti içindeki yarış kazanan diğer adaylar yerine Gannuşi liste başına kondu.

Eleştiriler, çoğunlukla Nahda içinde karar alma noktasında mücadele eden iki kesim arasında dönüyor: (i) Sayın Gannuşi'nin liderlik ettiği, aralarında Troyka hükümetinde başbakanlık yapmış Sayın Ali el-Urayyid'in de bulunduğu bir grup parti liderinin yer aldığı, "Yeni Nahda" denilen kesim; (ii) genel olarak Gannuşi'nin tek başına parti kararlarını almasına ve daha dünyevi veya profesyonel siyasi faaliyet uğruna davet seçeneğinin bırakılmasına karşı çıkan "gelenekselciler" veya şahinler.

Devrim sonrası Nahda hareketinin stratejisi bir boşluğu ortaya çıkardı: yeraltında ve sürgünde (üstat Gannuşi'nin erken dönemde İslam Devletinde Kamusal Özgürlükler kitabında en sarıh şekilde ortaya çıkan demokrasiyi, hürriyetleri, iktidar paylaşımını ve gayri İslami yönetime katılımı benimseme çağrılarının damgasını vurduğu) İhvanî davet aşamasının literatürü ile (Gannuşi'nin kendisinin birçok defa otokratik bir davranış tarzı izlediği ve son olarak Temmuz ayında Nahda Yürütme Kurulunun parlamento seçimlerinde aday listelerine müdahale ettiği) iktidar aşaması arasında bir boşluk...

***Nahda liderleri arasında yer alan, mesela Troyka
hükümetinde dışişleri bakanlığı yapmış genç isimlerden
Refik Abdüsselam, –demokratik değerlere kıymet vermeyen,
gerici milliyetçi eğilimlere yerleşmiş sağcı dalgaların
damgasını vurduğu mevcut uluslararası koşullarda – Gannuşi
de dahil Nahda kadrolarından aday gösterilmesine karşı çıktı***

Eski cumhurbaşkanının ölümüyle ve 15 Eylül tarihine çekilen cumhurbaşkanlığı seçimlerinin koşuşturması esnasında, Nahda mensupları kendilerini farklı türden ve her bakımdan kritik, cazip ve stratejik bir meydan okuyucu seçim kazanımıyla karşı karşıya buldular. Bu durum beraberinde birçok soruyu da gündeme getirdi: Sibi'sinin vefatının ardından, iki büyük üstat arasında varılmış ve beş yıldan fazla sürmüş, tartışmalı uzlaşmanın sona ermesiyle birlikte, demokrasi ayakta kalacak mı? Nahda olarak cumhurbaşkanlığı seçimlerinde parti içinden mi yoksa dışından mı aday gösterilecek? Parlamento seçimlerini yeniden kazanırsa acaba seküler güçler, Bin Ali dönemindeki iktidar partisinden arta kalanlar ve yabancı güçler -tıpkı Troyka döneminde olduğu gibi- Nahda'ya karşı ittifak kuracak mı, yoksa bugün artık durum değişti de demokrasi düşmanları 2011 seçimleri akabinde uğraştıkları ve başarısız oldukları hamleleri yapamaz hâle mi geldi? En kritik ve belki de stratejik olarak en tehlikeli soru şu: Nahda adayı cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanırsa ne olacak? Merhum Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin maruz kaldıklarına mı uğrayacak? Yoksa Tunus gerçekten doğusundaki Arap devletlerinin hepsinden farklı mı?

Nahda mensupları bu sorulara cevap verirken bölündüler; ancak bölünmeleri, Yeni veya Eski Nahda arasında geleneksel ayrılmaya değil, şahısların fikirlerine ve durum değerlendirmelerine, dolayısıyla ne olduğu veya ne olacağına dair analizlerine dayanıyordu. On binlerin sosyal medya üzerinden, parti teşkilatlarında, toplantılarında ve kamusal alanlarda iştirak ettiği tartışmalar iki temel görüş etrafında şekillendi: İlk görüşe göre, Nahda'nın cumhurbaşkanlığına aday göstermesi gerekmiyor; zira bu, karşı-devrimcilerin Tunus'ta yeni gelişen demokrasiye saldırmalarına fırsat verecektir. Bunun yerine -demokratik gidişatın kazanımlarını hayal kırıklığından ve tökezlemeden korumak için- tedrici bir ilerleme, sabır ve sebat gösterme, meclis içinde ve dışında uzlaşma siyasetini sürdürmek gerekir.

Nahda liderleri arasında yer alan, mesela Troyka hükümetinde dışişleri bakanlığı yapmış genç isimlerden Refik Abdüsselam, -demokratik değerlere kıymet vermeyen, gericici milliyetçi eğilimlere yerleşmiş sağcı dalgaların damgasını vurduğu mevcut uluslararası koşullarda- Gannuşi de dahil Nahda kadrolarından aday gösterilmesine karşı çıktı. Refik Abdüsselam'a göre, başta

Arap Körfezi olmak üzere karşı-devrim eksenini, üst anlatısını -Mısır, Yemen, Libya, Suriye ve ötesinde açıkça görüldüğü üzere- Arap bölgesinde değişimin ve demokrasinin felaket getirdiği üzerine inşa etmiş durumda.

Bu görüş, cumhurbaşkanlığı yarışına girmeye çok istekli diğer tarafça, “karşı-devrim fobisi” ve “Mursi’nin kaderinden korku” olarak niteleniyor. Bu ikinci tarafın görüşü şu şekilde: Genel bölgesel ve küresel durum İslami hareketler ve değişim güçleri için kırılmalı ve uygun olmasa bile, ayrıca -Trumpçı- aşırı sağ hâlâ daha bölgede dolanıp devletlerin istikrarına ve yeni gelişen demokratik gidişata zarar verse dahi Tunus, (2012-2013’te) Şükri Bilayd ve Muhammed el-Burahimi suikastlarının akabindeki en karanlık şartlarda bile fitnelere karşı dayanıklılığını ispat etti. Bu dayanıklılık; ordunun tarafsızlığı, halkın birbirine bağlılığı ve aralarında Cezayir, Türkiye, Katar ve diğerlerinin bulunduğu birçok dost ülkenin desteği sayesindeydi.

Dolayısıyla bu ikinci görüşe göre, Nahda hareketinin kadrolarından birini aday göstermesi mümkün ve hatta gerekli; zira Tunus’ta durum sağlamlaştı, demokrasi yerleşti ve asıl önemlisi, ittifak nasıl kurulur, diyaloga nasıl geçilir ve özellikle uluslararası düzeyde dostluklar ne şekilde kurulur konusunu öğrendi. Keza bu görüşün destekçileri; Nahda’nın -zorlamayla değil kendi iradesiyle ve iktidarın el değiştirmesi, çoğulculuk ve hürriyetlere inanarak- sivil milli bir parti seçeneğini tercih edip geleneksel İslami hareketler kampını terk ettiğini düşünüyor.

Öte yandan bu görüşü eleştirenlere ve Tunus’ta siyasi istikrarın kırılmalı olduğunu düşünenlere göre, eğer iki üstadın hikmeti ve Paris’teki meşhur uzlaşmaları olmasaydı Tunus darbelerden veya çatışmalardan kurtulamazdı. Cumhurbaşkanı Sıbsi’nin ölümünden sonra Nahda, ülkeyi birlikte kurtuluşa yönelttiği hikmet sahibi bir ortağını kaybetti.

Bu meseleyi çözmek üzere partinin Şura Meclisi Ağustos ayı başında toplandığında konuyu tartışma ve oylama üç gün sürdü; yapılan ikinci oylamada neredeyse oybirliğiyle (103 oyun 98’iyle) üstat Abdülfettah Moro’nun cumhurbaşkanlığı adaylığı kabul edildi. Bu tarihi anda, Nahda hareketi lideri üstat Gannuşî’nin, yardımcısının cumhurbaşkanlığı adaylığına yeşil ışık yakması, (özellikle de Gannuşî’nin, damadı Refik Abdüsselam’ın dile getirdiği aynı sebeplerle içeriden aday göstermeye karşı olduğu dışarı sızmışken) parti içinde demokratik

Bu meseleyi çözmek üzere partinin Şura Meclisi Ağustos ayı başında toplandığında konuyu tartışma ve oylama üç gün sürdü; yapılan ikinci oylamada neredeyse oybirliğiyle (103 oyun 98'iyle) üstat Abdülfettah Moro'nun cumhurbaşkanlığı adaylığı kabul edildi

bir yönetim sergilediği imajını destekledi. Sonuç olarak, Tunus cumhurbaşkanının ölümünden evvelki üç hafta boyunca seçim listeleri nedeniyle meydana gelen ihtilafları neredeyse herkes unuttu. İşte bu noktada Nahda, parlamento yarışında -ve belki de meclis başkanlığını elde etmesinde- Gannuşi'nin ve cumhurbaşkanlığı yarışında Moro'nun arkasında birleşti; Nahdalıların rüyası Moro'yu Kartaca Sarayı'na taşımak.

Nahda hareketinin Troyka yönetimi sırasındaki dönüşümüne ve üstat Gannuşi'nin demokrasi ve sekülerizmle ilgili teorilerini veya yaklaşımlarını ilk uygulamalarına -yani ikinci cumhuriyetin anayasasının 2014'te kabul edilmesi sırasında Tunus bağlamındaki İslam'la (veya aksiyle) bir sorun yaşamadıklarına ve Tunus devletinin İslamiliğine ilişkin bilinen görüşlerini gözden geçirdiklerine- daha evvel dikkat çekmiştim. (1980'ler ve 1990'ların Nahda literatüründe post-kolonyal Tunus, çoğunlukla radikal Atatürkçü ve kırılğan melez laik bir devlet olarak resmedilmekteydi.)³ Bu, niteliksel ve dikkat çekici bir dönüşüm; zaten üstat Gannuşi, 1980'lerin sonlarından itibaren Hasan Turabi'nin teorik ve Necmettin Erbakan'ın pratik olarak başlattığı çizgide çağdaş İslami siyaset fikrinin tecdidinde öncü oldu; tıpkı Tunus İslami projesini devrim kuyusundan devlet koridorlarına veya dehlizlerine mümkün olan en az hasarla geçirme noktasında başarılı olduğu gibi. Ancak her defasında bu kadar şanslı ve başarılı olabileceğinin garantisi var mı? Acaba Gannuşi, rahmetli Sıbsi gibi hikmet sahibi ve etkili bir siyasi ortağının yokluğunda, salt kendi zekâsı ve hikmetiyle bunu sürdürebilecek mi?

Arap Baharı sonrası dönemde, -krizlerin idaresinde, karşı devrimle mücadelede ve kasıp kavurucu iktisadi krizlerde belirgin bir kaosun eşlik ettiği- zorluklarla kuşatılmış demokratik geçiş sürecinde Yeni İslamcıların⁴ nispi başarısını gördük. Bununla birlikte hâlihazırda parti iç işlerinin idaresinde Nahda'nın yeni siyasi tavrını düşünürken iktidarın, devletin ve şartların gerektirdiği şekilde rekor bir sürede sivil bir partiye dönüşmenin herkesten evvel Nahda mensupları için ne denli yorucu ve meşakkatli bir iş olabileceğinin farkına varıyoruz.

Nahda içinde parti demokrasisi, hiç şüphesiz 1980'lerin başından bu yana uzun ve köklü olmakla birlikte, çevresel siyasi koşulların zorlayıcılığı yüzünden, Yürütme Kurulu bazılarınca otokratik olmakla suçlanıyor ve bu suçlamalar aynı zamanda parti genel

Nahda içinde parti demokrasisi, hiç şüphesiz 1980'lerin başından bu yana uzun ve köklü olmakla birlikte, çevresel siyasi koşulların zorlayıcılığı yüzünden, Yürütme Kurulu bazılarınca otokratik olmakla suçlanıyor ve bu suçlamalar aynı zamanda parti genel başkanına da yönelik. Buna rağmen Nahda şimdiye kadar büyük kopuşlara karşı iç bütünlüğünü korudu

başkanına da yönelik. Buna rağmen Nahda şimdiye kadar büyük kopuşlara karşı iç bütünlüğünü korudu.

2016 yılı ortasında yapılan ve davet çalışmaları ile siyasi faaliyetleri birbirinden ayırma ve Nahda'yı sivil bir siyasi partiye dönüştürme kararı alınan 10. Kongreden bu yana, üstat Gannuşi'nin, -hareketin iç işlerini ve halkla ilişkileri yönetmekte etkinlik ve verimlilik, koordinasyonu gerektirdiğinden ve bu da her zaman sandık yoluyla gerçekleşmediğinden- kendi liderliği altında -adeta kendi hükümetini kurmak gibi- Yürütme Kurulunun tayini veya teşkilinde seçilmiş başkan olarak rolünü güçlendirmesine karşı eleştiriler yükseliyor. Bu seçenek tabii ki seçilmiş hükümetlerde yaygın bir uygulamadır. (Partiler seçimi kazanır ve genel başkan, hükümetin kurulmasında mutlak veya yarı mutlak yetkiler ve sorumluluklar taşır; tayin ettiği bakanlar demokratik olarak meclise seçilmemiş de olabilir.) Bu eğilim, Batı'daki liberal demokratik partilerde bile var olup geçerli ama tartışılabilir bir bakış açısidir. Ancak önseçimlerde belirlenen milletvekilliği aday listelerinde ve adayların sıralamasında veya uygun görülmeyen bazılarının adaylığının geri çevrilmesinde son karar merci olarak kanuni yetkinin Yürütme Kuruluna verilmesi, bazı parti kadrolarında ve üyeleri arasında öfkeye neden oldu.

Seçimlerin Akabinde Yatıştırma, Uzlaşma ve Taviz Siyasetinin Sürme İhtimali

Tedrici, sabırlı ve temkinli olma ister Türkiye ister Fas ister Tunus her nerede olursa olsun Yeni İslamcıların özelliklerinden biri. Ancak ülkenin büyük resminden, aşamalardan ve Arap ve İslam dünyasında demokratik değişim düşmanlarıyla çatışmadan habersiz olan gözlemciler, Batılı liberal anlamda modernlikleri ve demokratikliklerinin samimiyeti konusunda tüm eleştiri oklarını Yeni İslamcılara yöneltiyorlar. Acaba Yeni İslamcılar gerçekten demokratik ve liberal mi? Yoksa herhangi bir İslami hareket olmaksızın, İslami devlete ve şeriata bağlı ideolojik doktrinleri olmadan İslamcı kalabilirler mi? Neden ülkeleri ve partileri otoriter eğilimler olmadan yöneten liberal demokratik temellere Batı'da olduğu şekliyle bağlı değiller? Yeni İslamcılar ve en başta da Gannuşi, İslami özellikleri bulunan, melez veya liberal olmayan, gerçek bir İslami demokrasiyi teorileştirebilirdi veya teorileştirme çabalarını sürdürebilirdi; ancak yazmak ve okumak, böylelikle bilgi biriktirip problemleri teorileştirmek için vakit gerçekten uygun mu?

Tunus'taki durum; demokratik dönüşüm, bu tecrübenin başarısı ve geriye dönüşün olmaması noktasında hâlâ kırılgan. Tıpkı 2014 seçimlerinde Nida Tunus Partisi

Beklentilerin çoğu, Nahda adayının seçimlerden ikinci sırada çıkıp büyük ihtimalle ikinci turda Abdülkerim ez-Zubeydi ile yarışacağı yönünde. Ancak Sayın Moro'nun seçim gezilerinden görünen o ki, henüz cumhurbaşkanlığı için belirgin bir siyasi programı yok

kazandığında kimi haberlere yansıdığı gibi, kırsaldaki fakirleri ve dışlanmışları bir kez daha yozlaşmış paranın satın alacağına dair korkular devam ediyor. Yine Bin Ali hükümetlerinin çoğunda ve devrimden sonra görev almış savunma bakanı Sayın Abdülkerim ez-Zubeydi'nin sürpriz şekilde ortaya çıkması da ortalığı karıştırabilir ve Nahda mensuplarının Abdülfettah Moro'nun seçileceği hayallerini bulandırabilir. Aralarında [devrim sonrası dönemde başa geçen eski Cumhurbaşkanı] Munsif el-Merzuki'nin de olduğu devrimci çizgideki adayların şansı, 2014 seçimlerinin aksine, Nahda'nın oyları bu defa onlara gitmeyeceği için zayıf görünüyor. "Tunus'un Berlusconi'si" lakaplı Nessma televizyon kanalının sahibi Sayın Nebil el-Karavi gibi başka adaylar sürpriz yapabilir. El-Karavi, fakir ve ihtiyaç sahipleri arasında hayır işlerine yaptığı yatırımlar nedeniyle epeyce seçmenin desteğini alsa da 25 Ağustos'ta yolsuzluk ve vergi kaçırma suçlamasıyla sürpriz bir şekilde tutuklanması şansını ve hayallerini nihai olarak sonlandırabilir. Aynısı, diğer bir aday olan, adaletten kaçan iş adamı Sayın Selim Şeybub için de geçerli. Eski Başbakan Mehdi Cuma'ya ve mevcut Başbakan Yusuf eş-Şahid'e gelince, son dönemdeki kamuoyu yoklamaları, halkın beklentilerine karşılık verecek sürpriz bir atılım yapabileceklerini göstermiyor.

Beklentilerin çoğu, Nahda adayının seçimlerden ikinci sırada çıkıp büyük ihtimalle ikinci turda Abdülkerim ez-Zubeydi ile yarışacağı yönünde. Ancak Sayın Moro'nun seçim gezilerinden görünen o ki, -tıpkı diğer adaylar gibi- henüz cumhurbaşkanlığı için belirgin bir siyasi programı yok. Moro'nun karizması hasımlarının dahi dikkatinden kaçmıyor ve bu da hiç şüphesiz Nahdacı olmayanların birçoğunun oyunu almasını kolaylaştıracak. Ancak Moro'nun başarması, onun ardından demokratik tecrübenin başarıya ulaşması ve Tunus'un demokratik yollarla devletin başına İslamcı birinin gelişine müsamaha gösteren ilk Arap ülkesi olması mümkün mü?

Araştırma sorusunun cevabını, Tunuslu seçmenlerin niyetlerini ortaya koyacakları önümüzdeki haftalarda kesin olarak öğreneceğiz. Daha kesin şekilde şunu biliyoruz ki Nahda hareketi cumhurbaşkanlığı veya parlamento seçimlerini kazanırsa, çok büyük bir ihtimalle partinin tarihi lideri uzlaşma, taviz ve ittifak için meclis içinde ve hükümet kurmakta yeni ortaklar bulmaya devam edecek. Peki, doğrudan veya perde arkasından etkin olan diğer aktörler buna hazır mı? Önümüzdeki günler bize bunun cevabını kesin olarak gösterecek.

Referanslar

1-Mehdi Mabrouk, “Seçime Giden Tunus ve Demokrasi Korkusu”, el-Arabi el-Cedid, <https://bit.ly/2m22yT1>

2- Mehdi Mabrouk, A.g.e.

3- Tarek Chamkhi, (2015) “Neo-Islamism after the Arab spring: Case study of the Tunisian Ennahda party”, Murdoch Üniversitesi yüksek lisans araştırma tezi.

4- “Neo-İslamcılar” veya “Yeni İslamcılar” terimini yazar, Nahda hareketinin, devrim sonrası ilk seçimleri kazanmasının ardından Arap dünyasında bir ilk olan Troyka hükümetinde eşsiz yönetim tecrübesini ele aldığı 2015’te yayımlanan çalışmasında kullandı.

Neo-İslamcılık, geleneksel İslami hareket tecrübesinden keskin bir kopuş anlamına gelmediği gibi, sosyolog Asef Bayat’ın teorileştirdiği üzere post-İslamcılık da değildir; ikisi arasında bir yeredir. Neo-İslamcılığın temel özellikleri pragmatizm, milliyetçi veya devletçi eğilim, Batı’yla kültürel uzlaşma, davet söylemini bırakma ve İslami hareket olarak isimlendirilmekten vazgeçme, hepsinden önemlisi İslam devleti ve İslami yönetim arzusunu bir kenara bırakmaktır.

Bütün bunlara rağmen neo-İslamcılar hâlâ daha İslami çalışma ve İslami değişim hayalini ve bir çeşit İslami devlet rüyasını sürdürmektedir; her ne kadar bunun nereden, ne zaman ve nasıl geleceğini veya buna nasıl ulaşılacağını bilmeseler de.

Tarek Chamkhi, (2014) Neo-Islamism in the post-Arab Spring, Contemporary Politics, 20:4, 453-468, DOI: [10.1080/13569775.2014.970741](https://doi.org/10.1080/13569775.2014.970741)

YAZAR HAKKINDA

1995'te Lübnan Üniversitesi'nden Siyasi ve İdari Bilimler alanında lisans derecesini aldı. 2015'te Murdoch Üniversitesi'nde siyaset alanında yüksek lisansını tamamladı. Hâlihazırda doktorasını yapıyor. Akademik ilgi alanları siyasal İslami hareketler, jeopolitik ve uluslararası ilişkiler olup yayımlanmış çok sayıda akademik makalesi ve kitabı bulunuyor.

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözetken araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +90 212 603 18 15
Faks: +90-212-603 1665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

SharqForum /

الشرق
منتدى

ALSHARQ FORUM